

ОСНОВНА ШКОЛА „ВЕЉКО ДУГОШЕВИЋ“ ТУРИЈА

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

ЗА ПЕРИОД ОД ШКОЛСКЕ 2023/2024. ДО 2026/2027. ГОДИНЕ

АНЕКС 1

Донет 13.9.2024. године

Основна школа „Вељко Дугошевић“ Турија

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

СЕПТЕМБАР, 2024. ГОДИНЕ

Неоходно је да школа буде и безбедна и подстицајна средина за све ученике

Увод

Обавеза је школе да осигура безбедне и оптималне услове за сигурно и подстицајно одрастање и развој детета, као и заштиту ученика од свих облика насиља, дискриминације, злостављања, злоупотребе и занемаривања. Правни оквир за реализацију ових циљева чини више Конвенција и Закона.

Под насиљем и злостављањем подразумева се сваки облик једанпут учињеног, односно понављаног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства личности детета и ученика или запосленог.

Насиље и злостављање сматра се насиље запосленог према детету, ученику, другом запосленом, родитељу, односно другом законском заступнику (у даљем тексту: родитељ); ученика према другом детету, ученику или запосленом; родитеља према свом детету, другом детету и ученику, запосленом као и према трећем лицу.

Насиље и злостављање може да јави као физичко, психичко (емоционално), социјално и дигитално.

Физичко насиље и злостављање је понашање које може да доведе до стварног или потенцијалног телесног повређивања детета, ученика или запосленог; физичко кажњавање деце и ученика од стране запослених и других одраслих особа.

Психичко насиље и злостављање је понашање које доводи до тренутног или трајног угрожавања психичког и емоционалног здравља и достојанства детета и ученика или запосленог.

Социјално насиље и злостављање је понашање којим се искључује дете и ученик из групе вршњака и различитих облика социјалних активности, одвајањем од других, неприхватањем по основу различитости, ускраћивањем информација, изоловањем од заједнице, ускраћивањем задовољавања социјалних потреба.

Дигитално насиље и злостављање је злоупотреба информационих технологија која може да има за последицу повреду друге личности и угрожавање достојанства и остварује се слањем порука електронском поштом, СМС-ом, ММС-ом, путем веб-сајта (веб сите), четовањем, укључивањем у форуме, социјалне мреже и сл.

Осим наведених облика, насиље и злостављање препознаје се и кроз: злоупотребу, сексуално насиље, насилни екстремизам, трговину људима, експлоатацију детета и ученика и др.

Злоупотреба детета и ученика је све оно што појединац, односно установа чини или не чини, што негативно утиче, наноси штету, ускраћује или смањује могућност за безбедан и здрав развој и доводи га у немоћан положај према појединцу или установи (злоупотреба у спорту, у политичке, верске, комерцијалне и друге сврхе). Злоупотреба подразумева и прекомерно подстицање, односно психолошки притисак на дете и ученика од стране родитеља или наставника ради постигнућа која могу да имају за последицу угрожавање нормалног психофизичког и социјалног развоја и најбољег интереса детета.

Сексуално насиље и злостављање је понашање којим се дете и ученик сексуално узнемирава, наводи или приморава на учешће у сексуалним активностима које не жели, не схвата или за које није развојно дорастао или се користи за проституцију, порнографију и друге облике сексуалне експлоатације.

Насилни екстремизам је промовисање, заговарање, подржавање, припремање и учествовање у идеолошки мотивисаном насиљу за остваривање друштвених, економских, верских, политичких и других циљева.

Трговина људима је врбовање, превозење, пребацивање, скривање или примање лица, путем претње силом или употребом силе или других облика присиле, отмице, преваре, обмане, злоупотребе овлашћења или тешког положаја или давања или примања новца или користи да би се добио пристанак лица које има контролу над другим лицем у циљу експлоатације.

Експлоатација је рад који није у најбољем интересу детета и ученика, а у корист је другог лица, установе или организације. Ове активности могу да имају за последицу угрожавање физичког или менталног здравља, моралног, социјалног и емоционалног развоја детета и ученика, његову економску зависност, ускраћивање права на образовање и слободу избора.

Занемаривање и немарно поступање је пропуштање родитеља, друге особе која је преузела бригу о детету и ученику, установе или запосленог да у оквиру расположивих средстава обезбеди услове за правилан развој детета и ученика у свим областима, а што може да наруши његово здравље и развој.

Занемаривање у установи обухвата: ускраћивање појединих облика образовно-васпитног рада неопходних детету и ученику; нереаговање на сумњу о занемаривању или на занемаривање од стране родитеља; пропусте у обављању надзора и заштите детета и ученика од повређивања, самоповређивања, употребе алкохола, дувана, наркотичког средства или психоактивне супстанце, укључивања у деструктивне групе и организације и др.

Кризни догађај је у већини случајева непредвидив догађај са потенцијално негативним последицама. Тај догађај и његове последице могу проузроковати значајну штету особама које су непосредно или посредно изложене кризном догађају.

Кризни догађај карактерише број жртава (повређених или настрадалих), материјална штета, психолошке реакције појединца и/или заједнице у целини, као и солидарност у сврху отклањања последица.

Кризни догађаји су:

- Природна смрт детета/ученика;
- Покушај убиства и убиство детета/ученика (у установи или ван ње);
- Покушај самоубиства ученика и самоубиство (у установи или ван ње);
- Природна смрт, самоубиство или убиство запосленог у установи;
- Саобраћајна незгода у којој је повређено или настрадало дете, односно ученик и/или запослени у установи;
- Нестанак детета/ученика;
- Масовно тровање у простору установе;
- Дојава о подметнутој експлозивној направи у установи или терористичком нападу и слично;
- Талачка криза;
- Насиље већих размера (масовне туче, вишеструка убиства, терористички напади);
- Техничко-технолошке опасности (експлозија, изливање, испаравање отровних материја и пожар);
- Природне катастрофе (поплаве, земљотреси, пожари...);
- Епидемија која је обухватила територију/општину на којој се налази установа;
- Други кризни догађаји, у смислу овог правилника.

У случају проглашења ванредне ситуације, односно ванредог стања, установа поступа у складу са прописима који то уређују.

Процењивање нивоа насиља, злостављања и занемаривања по нивоима

Процењивање нивоа насиља, злостављања и занемаривања по нивоима односи се само на вршњачко насиље.

Критеријуми за процену нивоа насиља су интензитет, степен ризика, трајање и учесталост насилног понашања, последице, број учесника, узраст и карактеристика развојног периода детета, односно ученика.

Процену нивоа насиља врши тим за заштиту, а на основу прикупљених информација и чињеница. Тим за заштиту може да редефинише процењени ниво уколико дође до нових сазнања и информација. Процену другог и трећег нивоа вршњачког насиља врши тим за заштиту, а првог нивоа одељењски старешина, односно васпитач у дому ученика, изузев у средњој школи основаној за потребе унутрашњих послова где процену за сва три нивоа вршњачког насиља врши тим за заштиту.

Примери разврставања различитих облика насиља према нивоима вршњачког насиља:

За први ниво вршњачког насиља:

– облици физичког насиља су: ударање чврга, гурање, штипање, гребане, гађање, чупање, уједање, саплитање, шутирање, прљање, уништавање ствари и сл.

– облици психичког насиља су: омаловажавање, оговарање, вређање, ругање, називање погрдним именима, псовање, етикетирање, имитирање, „прозивање” и сл.

– облици социјалног насиља су: добацивање, подсмивање, искључивање из групе или заједничких активности, фаворизовање на основу различитости, ширење гласина и сл.

– облици сексуалног насиља са сексуалном поруком су: добацивање, псовање, ласцивни коментари, ширење прича, етикетирање, сексуално недвосмислена гестикулација и сл.

– облици насиља злоупотребом информационих технологија, друштвених мрежа и других дигиталних канала комуникације су: узнемиравајуће позивање, слање узнемиравајућих порука смс-ом, ммс-ом или путем аудиовизуелних снимака и сл.

Понављање поступака класификованих као први ниво насиља, сматрају се другим нивоом.

За други ниво вршњачког насиља:

– облици физичког насиља су: шамарање, ударање, гажење, цепање одела, „шутке”, затварање, плување, отимање и уништавање имовине, измицање столице, чупање за уши и косу и сл.

– облици психичког насиља су: уцењивање, претње, неправедно кажњавање, забрана комуницирања, искључивање, манипулисање и сл.

– облици социјалног насиља су: сплеткарење, ускраћивање пажње од стране групе (игнорисање), неукључивање, неприхватање, манипулисање, искоришћавање и сл.

– облици сексуалног насиља су: сексуално додиривање, показивање порнографског материјала, показивање интимних делова тела, свлачење и сл.

– облици насиља злоупотребом информационих технологија, друштвених мрежа и других дигиталних канала комуникације су: оглашавање, снимање и слање видео записа, злоупотреба друштвених мрежа, блогова, форума и чествовања у циљу вређања, исмевања и подстицање угрожавања достојанства личности снимање камером појединаца против њихове воље, снимање камером насилних сцена, дистрибуирање снимака и сл.

За трећи ниво вршњачког насиља:

– облици физичког насиља су: туча, дављење, бацање, проузроковање опекотина и других повреда, ускраћивање хране и сна, излагање ниским температурама, напад оружјем и сл.

– облици психичког насиља су: застрашивање, уцењивање уз озбиљну претњу, изнуђивање новца или ствари, ограничавање кретања, навођење на коришћење наркотичких средстава и психоактивних супстанци, укључивање у деструктивне групе и организације и сл.

– облици социјалног насиља су: претње, изолација, малтретирање групе према појединцу или групи, организовање затворених група (кланова) које има за последицу повређивање других и сл.

– облици сексуалног насиља: завођење ученика од стране запослених, злоупотреба ауторитета, поверења, или утицаја над дететом/учеником подвођење, навођење, изнуђивање и принуда на сексуални чин, силовање, инцест и сл.

– облици насиља злоупотребом информационих технологија, друштвених мрежа и других дигиталних канала комуникације су: злоупотреба друштвених мрежа, блогова, форума и чествовања у циљу слања претњи и угрожавања сигурности, снимање камером насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика, снимање насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика, дечија порнографија и сл.

Насилно понашање са трећег нивоа може да буде третирано као тежа повреда обавеза и као повреда забране утврђене законом, у зависности од околности (последице, интензитет, учесталост, учесници, време, место, начин и др.), што процењују тим за заштиту и директор.

У дому ученика понављање лакших повреда обавеза третира се као тежа повреда обавеза у складу са законом којим је уређен ученички и студентски стандард.

У дому ученика васпитно-дисциплински поступак се води у складу са законом којим је уређен ученички и студентски стандард.

Интервенција према нивоима насиља, злостављања и занемаривања

На првом нивоу, који по правилу процењује одељењски старешина, односно васпитач у дому ученика, активности предузима самостално одељењски старешина, наставник, односно васпитач, у сарадњи са родитељем, у смислу појачаног васпитног рада са васпитном групом, одељењском заједницом, групом ученика и индивидуално. одељењски старешина може консултовати и психолога/педагога школе за подршку по потреби.

Изузетно, ако се насилно понашање понавља, ако појачани васпитни рад није био делотворан, ако су последице теже, ако је у питању насиље и злостављање од стране групе према појединцу или ако исто

дете и ученик трпи поновљено насиље и злостављање одељењски старешина укључује тим за заштиту. Тим за заштиту у складу са информацијама процењује ниво и предузима даље активности.

На другом нивоу, по правилу, активности предузима одељењски старешина, односно васпитач у дому ученика, у сарадњи са тимом за заштиту и обавезно учешће родитеља ученика, у смислу појачаног васпитног рада, као и могућност предлагања покретања васпитно-дисциплинског поступка.

На трећем нивоу, по правилу, активности предузима директор са тимом за заштиту, уз обавезно укључивање родитеља и надлежних органа и организација (центар за социјални рад, здравствена служба, полиција, јавно тужилаштво и друге надлежне организације). На трећем нивоу обавезно се покреће васпитно-дисциплински поступак.

Тим за заштиту процењује да ли је неопходно да се током трајања васпитно-дисциплинског поступка ученик удаљује из процеса непосредног образовно-васпитног рада и осталих облика образовно-васпитног рада најкраће пет радних дана, а најдуже до окончања васпитно-дисциплинског поступка, уважавајући ризике, досадашње понашање ученика и изречене мере, последице и околности ситуације, безбедност, узраст и развојне карактеристике детета и сл.

О удаљењу ученика, школа, поред родитеља, обавештава и надлежни центар за социјални рад у циљу заједничког деловања и израде плана појачаног васпитног рада за ученика, током трајања васпитно-дисциплинског поступка, односно мере непосредног удаљавања.

У случају удаљавања из процеса непосредног образовно-васпитног рада и осталих облика образовно-васпитног рада установа, заједно са родитељима и центром за социјални рад, реализује појачан васпитни рад. Током удаљења ученика, школа је у обавези да на иницијативу ученика, родитеља, достави потребне наставне материјале како би се обезбедио континуитет у праћењу наставног процеса ученика.

У ситуацији када родитељ не сарађује са установом, а долази до поновљеног насиља ученика установа обавештава надлежни центар за социјални рад и примењује мере у складу са законом у односу на одговорност родитеља.

Тим за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања

У школи је именован Тим за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања у следећем саставу:

1. **Ивана Ђокић Виденовић – координатор,**
2. **Никола Јовановић – секретар школе**
3. **Марина Лазић – члан,**
4. **Слободан Томић – члан,**
5. **Снежана Бојовић – члан,**
6. **Небојша Илић – члан,**
7. **Милица Радовић - члан**
8. **Дијана Пантић- члан.**

ЗАДАЦИ ТИМА:

- 1) припрема програм и план заштите од насиља у складу са специфичностима установе и утврђеним мерама за унапређивање на основу анализе стања;
- 2) процењује други и трећи ниво вршњачког насиља, учествује у изради плана заштите за ученике/ плана појачаног васпитног рада за ученике;

- 3) информише децу и ученике, запослене и родитеље о планираним активностима и могућности тражења подршке и помоћи од тима за заштиту;
- 4) учествује у обукама и пројектима за развијање компетенција запослених потребних за превенцију и интервенцију у ситуацијама насиља, злостављања и занемаривања;
- 5) предлаже мере за превенцију и заштиту, организује консултације и учествује у процени ризика и доношењу одлука о поступцима у случајевима сумње или дешавања насиља, злостављања и занемаривања;
- 6) укључује родитеље у превентивне и интервентне мере и активности;
- 7) прати и процењује ефекте предузетих мера за заштиту деце и ученика и даје одговарајуће предлоге директору;
- 8) сарађује са стручњацима из других надлежних органа, организација, служби и медија ради свеобухватне заштите деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања;
- 9) води и чува документацију;
- 10) извештава стручна тела и орган управљања.

ЦИЉ ПРОГРАМА:

Унапређење живота ученика у школи применом мера превенције (стварањем безбедне средине за живот и рад) и мера интервенције (у ситуацијама када се јавља насиље, дискриминација, злостављање и занемаривање у школи или ван ње). Повећање нивоа свести, осетљивости и унапређење компетенција наставног и ваннаставног особља, ученика, родитеља, старатеља и локалне заједнице за препознавање и решавање проблема насиља, злостављања и занемаривања. Стварање и неговање климе прихватања, толеранције, уважавања и конструктивне комуникације у којој се не толерише насиље, дискриминација, злостављање и занемаривање. Обезбеђивање заштите деце и ученика, родитеља и свих запослених од насиља, дискриминације, занемаривања и злостављања, деловање у случајевима насиља и отклањање последица насиља.

Садржај програма заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања

1. Начини реализације активности у циљу превенције

Активност	Носиоци	Временска динамика
Укључивање свих интересних група у доношење и развијање програма превенције (анкетирање запослених, ученика и родитеља)	Тим, наставници, ученици, родитељи, Школски одбор	До 15.септембра
Јасно дефинисана правила понашања у школи и на нивоу одељења	Директор, одељењске старешине	септембар
Дежурство наставника у школи и школском дворишту	Дежурни наставници	Током школске године
Радионице / предавања, трибине за ученике (ненасилна комуникација, активно слушање, конструктивно	Тим, ученици, Ученички парламент, Вршњачки тим	Током школске године

решавање конфликта, прихватање различитости и сл.)		
Избор тема за одељењску заједницу уз уважавање узраста, интересовања ученика и окружења	Тим, ученици, одељењски старешина	септембар
Организовање предавања / радионица за родитеље	Тим, Савет родитеља, ученици, наставници	Током школске године
Информисаност свих интересних група	Тим, ученици, наставници, родитељи, локална заједница	Током школске године
Коришћење наставних садржаја из свих предмета за разговор о превенцију насиља	Наставници, ученици	Током школске године
Идентификација и израда Индивидуалних образовних планова за ученике	Тим, Тим за ИО, одељењске старешине, наставници, родитељи, педагог	На почетку школске године и по потреби
Предавања полиције о насиљу, Дома здравља, Центар за социјални рад	Пу Кучево, ученици, Дома здравља, Центар за социјални рад	Током школске године
Хуманитарни рад	Тим, Савет родитеља, ученици, наставници	Током школске године
Спортске активности	Ученици, наставници, родитељи, Спортски савез	Током школске године
Обуке родитеља и ученика на платформи „Чувам те“	Тим, ученици, родитељи	Током школске године

2. Стручно усавршавање запослених ради унапређивања компетенција запослених за превентиван рад, благовремено уочавање, препознавање, реаговање на насиље, злостављање и занемаривање

Активност	носиоци	Временска динамика
Наставници похађају семинаре, обуке и стручне скупове из Каталога на тему превенције и заштите од насиља и на платформи „Чувам те“	наставници	током школске године
Организовање одговарајућих обука / предавања за наставнике и ваннаставно особље на нивоу школе	Тим	током школске године

3. Начини информисања о обавезама и одговорностима у области заштите од насиља, злостављања и занемаривања

Активност	носиоци	Временска динамика
У холловима школе и учионицама јасно истакнута правила понашања у школи	Тим, одељењске старешине	На почетку и током школске године

Упознавање наставника и родитеља са правилником о Протоколу заштите од насиља и Програмом заштите од насиља у школи	Директор, педагог, одељењске старешине	Наставници прва седница, родитељи први родитељски и општи родитељски
Кутак за ненасилну комуникацију (пано и саветовалиште ДИМ, Кутак за умиривање)	Тим, наставници, ученици	На почетку и током школске године
Родитељи су на Општем родитељском и родитељским састанцима упознати са Кодексом понашања ученика у школи, Правима и обавезама ученика и родитеља, као и са процедуром поступања у случају насиља	Директор, ТИМ, одељењске старешине	септембар
На сајту школе јасно истакнута процедура поступања у одговору на насиље, злостављање и занемаривање, као и Правилник о протоколу поступања установе у одговору на насиље, злостављање и занемаривање	ТИМ, администратор сајта	током школске године
Кроз устаљене канале комуникације родитељи добијају обавештења о изменама законских процедура	Тим, одељењске старешине	током школске године

4. Подстицање и оспособљавање ученика за активно учествовање у раду одељењске заједнице, Ученичког парламента, Школског одбора и стручних органа установе

Активност	носиоци	Временска динамика
Организовање разговора, трибина, форум театра, представа и изложба на тему безбедности и заштите ученика од насиља	Тим, ученици, наставници	током школске године
Упознавање и оспособљавање ученика за примену метода ненасилне комуникације и техникама СЕУ учења на часовима одељењског старешине	одељењски старешина	током школске године
Ученици учествују у пројектним активностима у оквиру развијања демократских и социоемоционалних компетенција	ученици, Тим за квалитетно образовање, Тим СЕУ, наставници	током школске године
Ученици износе своје предлоге о побољшању безбедности у школи на седницама Вршњачког тима, Ученичког парламента, Школског одбора и у разговору са директором школе	ученици, диреткор, координатори тимова	током школске године

5. Подстицање ученика за обављање друштвено- корисног, односно хуманитарног рада

Активност	носиоци	Временска динамика
Уређење простора школе	Тим, ученици , наставници, родитељи, запослени	током школске године
Акције заштите животне средине и рециклажа	одељењски старешина , Тим, ученици , наставници, родитељи, запослени	током школске године
Сарадња са Домом за стара лица и Удружењем пензионера	Тим, ученици , наставници, родитељи, запослени	током школске године
Радионице у оквиру пројекта „Заједница практичара за социоемоционално учење“	Тим, ученици , наставници, родитељи, запослени	током школске године
Активности у оквиру пројекта „Обогаћен једносменски рад“	Тим, ученици , наставници	током школске године

6. Садржаји и начини за појачан васпитни рад ради развијања самоодговорног и друштвено- одговорног понашања

Активност	носиоци	Временска динамика
Одржавање хигијене у учионицама и другим просторијама	ученик, помоћни радници, родитељ, одељењски старешина	по потреби
Помоћ у кухињи	ученик, куварица, одељењски старешина	по потреби
Помоћ дежурном наставнику	ученик, дежурни наставник	по потреби
Помоћ библиотекару	ученик, библиотекар	по потреби
Помоћ у припреми простора за одржавање манифестација	ученик, наставници	по потреби
Израда презентације поводом обележавања значајних датума и превенције насиља	ученик, наставници, педагог	по потреби
Еколошко уређење дворишта (садња цвећа, сакупљање папира и сл)	ученик, наставници	по потреби
Индивидуални разговори са педагогом	ученик, педагог	по потреби
Хуманитарна акција	ученик, одељењски старешина наставници, педагог	по потреби

7. Поступци за рано препознавање насиља, злостављања и занемаривања

Активност	носиоци	Временска динамика
Одељењске старешине прате понашање ученика, уочавају и евидентирају промене у понашању ученика (педагошка свеска)	Одељењски старешина, наставници, педагог	по потреби
Индивидуални разговори са учеником	одељенски старешина и педагог, ученик	по потреби
Укључивање породице и индивидуални разговори са родитељима	Тим, породица	по потреби
Укључивање Центра за социјални рад (по потреби)	Тим, породица , Центар за социјални рад	по потреби
Укључивање Дома здравља	Тим, породица , Дом здравља	по потреби

8. Начини реаговања на насиље, злостављање и занемаривање, улоге и одговорности и поступање у интервенцији када постоји сумња или се оно догађа – интервентне активности

Начини реаговања на насиље	Улоге и одговорности	временска динамика
Усклађена и доследна примена законом утврђених поступака и процедура у ситуацијама насиља	Директор, Тим, секретар школе	током школске године
Благовремено и ефикасно заустављање насиља	Тим	по потреби
Прикупљање доказа о почињеном насиљу	Тим, одељењски старешина, наставници, ученици, запослени	по потреби
Процена нивоа насиља	Тим	по потреби
Вођење дисциплинског поступка	Директор	по потреби
Оперативни план заштите	Тим, одељењски старешина	по потреби
Посредовање у сукобима и проналажење конструктивног решења за настали конфликт	Тим, педагог	по потреби
Стално праћење и евидентирање врста и учесталости насиља	Тим, педагог	током школске године
Сарадња и умрежавање са релевантним институцијама (Полиција, Центар за социјални рад, Дом здравља и друге)	Директор , тим	по потреби

9. Облици и садржаји рада са свом децом и ученицима, односно онима који трпе, чине или су сведоци насиља, злостављања и занемаривања

Садржај	облик	носиоци	временска динамика
Подршка ученицима који трпе насиље	Индивидуални разговори , радионице	Тим, педагог, одељењски старешина	по потреби
Саветодавни рад са	Индивидуални разговори	Тим, педагог,	по потреби

ученицима који врше насиље	Форум театар, радионице	одељењски старешина	
Оснаживање деце која су посматрачи насиља за конструктивно реаговање	форум театар ,радионице ,предавања	Тим, педагог	по потреби

10. Сарадња са породицом, јединицом локалне самоуправе, полицијом, Центром за социјални рад, Домом здравља и сл.

садржај	облик	носиоци	временска динамика
Едукација родитеља о превенцији насиља	Предавања ,Трибине, Радионице	Тим, педагог, породица, социјални радник, полицајац, лекар	током школске године
Подршка породици ученика који трпи насиље	Индивидуални разговор Упућивање на надлежне институције	Тим, педагог, породица , социјални радник, полицајац, лекар	по потреби
Подршка породици ученика који врши насиље	Индивидуални разговор Упућивање на надлежне институције	Тим, педагог, породица, социјални радник, полицајац, лекар	по потреби
Превентивне мере сузбијања насиља, злостављања и занемаривања	Предавања представника МУП-а , Дома здравља , Центара за социјални рад	представник МУП-а, Дома здравља и Центра за социјални рад	током школске године
Обавештавање родитеља, полиције и Центра за социјални рад, Школске управе када се деси насиље	Предузимање мера из своје надлежности	Директор, родитељи и представник МУП-а и Центра за социјални рад, школска управа	по потреби
Учешће у активностима превенције које организује локална самоуправа	Предавање, трибина и слично	представници локалне самоуправе	по потреби

11. Начин праћења, вредновања и извештавања органа установе о остваривању и ефектима програма заштите

начин реализације	носиоци	временска динамика
Статистички подаци о учесталости насиља и његовим врстама	педагог	полугодиште и крај школске године
Прати остваривање план рада тима на основу извештаја	Директор	полугодиште и крај школске године

Прати и вреднује конкретне оперативне планове заштите	тим	полугодиште и крај школске године
Извештај о раду тима	Тим	полугодиште и крај школске године

ОДГОВОРНОСТИ:

Директор

- Упознавање свих актера са одредбама Протокола као и са Програмом за заштиту ученика од насиља;
- Формирање Тима за заштиту ученика од насиља;
- Дефинисање начина вођења евиденције о случајевима насиља;
- Учествовање у дефинисању улога и одговорности у примени процедура и поступака и старање о њиховом спровођењу;
- Израда / допуна Правлиника о понашању ученика и запослених у школи и старање о његовом спровођењу;
- Усклађивање подзаконских аката школе (Правлиник о безбедности ученика, Правилник о материјално-дисциплинској одговорности запослених и ученика, Правилник о дежурству наставника и сл.);
- Организовање обуке за чланове Тима;
- Организовање обуке за наставнике и ваннаставно особље;
- Обавезно учешће у процедури када је у питању насиље над ученицима од стране запослених у школи или одрасле особе која није запослена у школи (консултације у школи, предузимање мера према запосленом, информисање родитеља, предузимање заштитних мера према ученику);
- Подношење пријава и други облици сарадње са надлежним службама;
- Праћење ефикасности Програма заштите.

Чланови Тима

- Координирају израду Програма за заштиту ученика од насиља уз његово проширење са идејама и решењима других актера;
- Учествују у дефинисању процедура и поступака, улога и одговорности и начина вођења евиденције;
- Учествују у обуци за заштиту ученика од насиља, занемаривања и злостављања;
- Организују припрему и реализују обуке / предавања за наставнике и ваннаставно особље;
- Организују припрему и реализују радионице / предавања за ученике (ненасилна комуникација, активно слушање, конструктивно решавање конфликта, прихватање различитости и сл.);
- Организују предавања / радионице за родитеље;
- Организују консултације у школи и процењују нивое ризика за безбедност ученика;
- Учествују у свим активностима које за циљ имају стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања;
- Спровode, прате и процењују ефекте Програма за заштиту ученика од насиља.

Педагог

- Обавештава директора и родитеље;
- Непосредно саветодавно (индивидуално или групно) ради са жртвама насиља, посматрачима, одељењем, наслиницима и родитељима;
- Евидентира појаве насиља;
- Остварује сарадњу са надлежним службама;
- Прикупља документацију;
- Извештава стручна тела и органе управљања;
- Учествоје креирању и реализацији истраживања ефикасности примене Програма

Одељењске старешине

- Упознају ученичке са Протоколом као и Програмом за заштиту ученика од насиља;
- Учествоју у осмишљавању и реализацији радионица / предавања за ученике (ненасилна комуникација, активно слушање, конструктивно решавање конфликта, прихватање различитости и сл.);
- Обавезно учествују у процедури када је у питању насиље међу ученицима у школи или од стране запослених особа (прекидање насиља, обавештавање одговорне особе, смиривање ситуације или хитна акција, прикупљање информација, учествовање у консултацијама за процену ниво ризика по безбедност ученика, информисање родитеља, договор о заштитним мерама, праћење понашања и резултата предузетих мера, пружање подршке детету)
- Воде евиденције о свим облицима насиља и о томе те извештавају педагога, чланове Тима за заштиту и директора
- Учествоју у свим активностима које за циљ имају стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања;

Предметни наставници

- Обавезно учешће у процедури када је у питању насиље међу ученицима у школи или од стране запослених особа (прекидање насиља, обавештавање одговорне особе, смиривање ситуације или хитна акција, прикупљање информација, учествовање у консултацијама за процену ниво ризика по безбедност ученика, праћење понашања и резултата предузетих мера, пружање подршке детету);
- Обавештавање разредног старешине, дежурног наставника, психолошко педагошке службе о свим случајевима насиља;
- Учествоју у свим активностима које за циљ имају стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања;
- Евидентирање свих облика насиља;

Дежурни наставници

- Обавезно учешће у процедури када је у питању насиље међу ученицима у школи или од стране запослених особа (прекидање насиља, обавештавање одговорне особе, смиривање ситуације или

хитна акција (Полција или Здравствена служба), прикупљање информација, учествовање у консултацијама за процену ниво ризика по безбедност ученика);

- Обавештавање разредног старешине, педагога о свим случајевима насиља;
- Обавезно вођење евиденције о појавама насиља у књизи дежурног наставника;

Остали запослени у школи

- Обавезно учешће у процедури када је у питању насиље међу ученицима у школи или од стране запослених особа (прекидање насиља, обавештавање одговорне особе – дежурног наставника и директора, смиривање ситуације или хитна акција, прикупљање информација, учествовање у консултацијама за процену ниво ризика по безбедност ученика);

Ученици

- Обавезно обавештавање о свакој врсти насиља: - дежурни ученици обавештавају дежурног наставника о случајевима насиља у школи - редар обавештава одељењског старешину о случајевима насиља у одељењу или о насиљу које трпи неки ученик из одељења;
- Обавезно учешће у активностима/радионицама/предавањима која имају за циљ превенцију насиља, учествовање у обављању друштвено-корисног рада у школи

Ученички парламент/ Вршњачки тим

- Учесће у осмишљавању и организовању радионица / предавања за ученике (ненасилна комуникација, активно слушање, конструктивно решавање конфликта, прихватање различитости и сл.)
- Учесће у осмишљавању и организовању предавања / радионица за родитеље
- Учесће у свим активностима које за циљ имају стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања

Родитељи

- Упис детета у школу и редовно похађање наставе - обавестите школу о разлозима изостајања детета са наставе и да обезбедите да у року од три дана ваше дете настави редовно да похађа наставу;
- Правдање изостанака одговарајућом лекарском или другом релевантном документацијом, најкасније у року од 8 дана од дана престанка спречености вашег детета да присуствује настави;
- Активно учешће у свим облицима васпитног рада у школи у циљу превенције насиља (предавања, трибине, радионице, друштвено-користан и хуманитарни рад)
- Одговорни сте ако ваше дете врши дискриминацију, насиље, злостављање, неке вређа углед, част или достојанство;
- Одговорни сте ако ваше дете оштети, преправља или дописује податке у дневник, ђачку књижицу или сведочанство; уништи или оштети имовину школе; уноси у школу оружје или пиротехничка средства; поседује, употребљава или даје другом детету дрогу, алкохол

или цигарете; угрожава своју или безбедност других или изврши било коју другу тежу повреду обавезе детета дефинисану у члану 83 Закона;

- Поштовање правила установе;
- Надокнада материјалне штете коју дете нанесе школи, намерно или из крајње непажње.

Директор школе
София Миленковић

Председник Школског одбора
Милан Јовановић

Основна школа „Вељко Дугошевић“ Турија

**Програм о поступању установе у случају сумње
или утврђеног дискриминаторног понашања и
вређања угледа, части или достојанства
личности**

Турија 2024/2025.

У В О Д

Школа треба да буде безбедна средина у којој се сви осећају сигурно и пријатно. То подразумева и заштиту детета, одраслих уписаних у установу. и свих интересних група које су укључене у живот и рад школе, што подразумева забрану сваке дискриминације, непосредне или посредне, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета. Правни оквир за реализацију ових циљева чини више Конвенција, Устав, Закон и други Прописи.

Под дискриминацијом, односно дискриминаторним понашањем, подразумева се понашање којим се на непосредан или посредан, отворен или прикривен начин, неоправдано прави разлика или неједнако поступа, односно врши пропуштање чињења (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лице или групе лица, као и на чланове њихових породица или њима блиска лица, а који се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, статус, мигранта, расељеног лица, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, социјалном и културном пореклу, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, сметњи у развоју и инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима, као и по другим основама утврђеним законом којим се прописује забрана дискриминације.

Извршилац дискриминације, јесте лице – учесник у образовању, запослени, родитељ или треће лице, као и установа, њени органи и тела који својим чињењем или пропуштањем чињења врше дискриминацију у процесу образовања и васпитања или у вези са њим, у свим релацијама.

Дискриминисано лице, јесте лице – учесник у образовању, запослени, родитељ и треће лице, група – учесника у образовању, запослених, родитеља и трећих лица, чланови органа и тела установе који су претрпели дискриминацију у процесу образовања и васпитања или у вези са њим.

Насиље и злостављање, јесте сваки облик једанпут учињеног, односно поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства личности учесника у образовању, запосленог и родитеља. Насилно понашање није у сваком случају дискриминаторно, али свако дискриминаторно јесте насилно.

Вређање угледа, части или достојанства личности у установи јесте понашање лица или групе лица које може да има обележја психичког и социјалног насиља или злостављања. Када се узнемиравањем и понижавајућим поступањем повређује неко од личних својстава, понашање се квалификује као дискриминација.

ПРЕВЕНЦИЈА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ, ВРЕЂАЊА УГЛЕДА, ЧАСТИ И ДОСТОЈАНСТВА ЛИЧНОСТИ

Превенција дискриминације, као и вређања угледа, части или достојанства личности, јесу мере и активности које предузима установа да се предупреди сваки облик дискриминаторног понашања, као и понашања којим се вређа углед, част или достојанство личности, у било ком од односа, подигне свест свих у установи о његовим негативним последицама на лица, групу лица, односно установу.

Превентивним мерама и активностима у установи ствара се сигурно и подстицајно окружење, негује атмосфера емпатије, сарадње, уважавања и конструктивне комуникације, развија позитиван систем вредности.

Превентивним мерама и активностима заснованим на принципу једнаких могућности, кроз једнакост и доступност права на образовање и васпитање, без дискриминације:

- 1) подиже се ниво свести и осетљивости свих у установи – нулта толеранција на све облике дискриминације и дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности;
- 2) остварује се пуна посвећеност установе и свих њених органа и тела у препознавању, спречавању и сузбијању дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности;
- 3) сви носиоци обавеза заштите од дискриминације у установи (унутрашња заштита) и ван ње (спољашња заштита – породица, јединица локалне самоуправе, надлежни орган унутрашњих послова, центар за социјални рад, здравствена служба, министарство надлежно за послове образовања (у даљем тексту: Министарство), Повереник, Заштитник грађана, органи правосуђа и др.), сагласно закону, поступају хитно, ефикасно и координисано у спречавању и сузбијању дискриминаторног понашања.

Права, обавезе и одговорности лица у превенцији дискриминације и понашања којима се вређа углед, част и достојанство личности

Запослени својим квалитетним радом и применом различитих метода, садржаја, облика рада и активности, личним понашањем и ставом утичу, помажу и обезбеђују недискриминаторно, подстицајно, инклузивно и безбедно образовно окружење за све – учеснике у образовању, за родитеље, запослене и за трећа лица у установи и својим понашањем не подстичу, не помажу, не изазивају, не доприносе вршењу дискриминације и вређања угледа, части или достојанства личности.

Наставник, васпитач, стручни сарадник и одељењски старешина избором одговарајућих садржаја и начина рада са учесницима у образовању доприносе стицању знања, вештина и формирању ставова који утичу на промену понашања, који помажу превазилажењу стереотипа и предрасуда, повећавању осетљивости на повреде осећања других лица и група по неком од заштићених личних својстава, развијању толеранције, прихватања и уважавања различитости, конструктивног превазилажења сукоба и др.

Запослени су:

- одговорни за своје изјаве и понашања којима се испољава и промовише дискриминаторно понашање, стереотипи, предрасуде и нетолеранција према припадницима мањинских и осетљивих друштвених група, посебно, у случају сметњи у развоју и инвалидитета, здравствених тешкоћа,

недовољног познавања српског језика или језика на коме се изводи настава, ризика од напуштања образовања.

- дужни да на целисходан начин увек реагују и обезбеде заштиту учесника у образовању од сваког облика дискриминације и дискриминаторног понашања, заустављањем понашања које се непосредно врши и смиривањем дискриминисаног лица, извршиоца дискриминације и посматрача.

Ученици и одрасли, као одговорни учесници у образовању, обавезни су да:

- уважавају и поштују личност и национални, полни, верски, родни, сексуални и све друге аспекте идентитета учесника у образовању, родитеља, запослених и трећих лица;
- поштују правила установе која се односе на забрану дискриминације и дискриминаторног понашања и принципа једнаких могућности;
- активно учествују у активностима које се остварују у установи – одељенској заједници, ученичком парламенту и органима и телима, а које су усмерене на превенцију дискриминације и дискриминаторног понашања;
- својим понашањем не подстичу, не помажу, не изазивају, не доприносе вршењу дискриминације и вређања угледа, части или достојанства личности.

Родитељ је дужан да у најбољем интересу детета и ученика:

- сарађује са установом;
- учествује у мерама и активностима које се планирају, припремају и спроводе ради спречавања дискриминаторног понашања;
- уважава и поштује личност и све аспекте идентитета свог детета, друге деце, ученика, одраслих, других родитеља, запослених и трећих лица.

Родитељ детета и ученика не сме својим понашањем у установи да подстиче, помаже, изазове или на било који начин допринесе дискриминацији и вређању угледа, части или достојанства личности.

Превенција дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности

Превенције дискриминације и дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности одређују се мере и активности којима се обезбеђује остваривање циљева превенције свих облика дискриминације и дискриминаторног поступања.

Годишњим планом рада установе, између осталог, опредељују се превентивне активности, одговорна лица и временска динамика остваривања планираних активности.

Превентивне активности подразумевају:

1) начине на које се принципи једнаких могућности и недискриминације уграђују и остварују у свакодневном животу и раду установе на свим нивоима, у свим облицима рада (појединац, васпитна група, одељење, ученички парламент, стручни органи и тимови, родитељски састанци, родитељи као појединци и група, савет родитеља);

2) начине на које се пружа додатна подршка учесницима образовања и њиховим родитељима из мањинских и осетљивих друштвених група, а нарочито, у случају сметњи у развоју и инвалидитета, здравствених тешкоћа, недовољног познавања српског језика или језика на коме се изводи настава, ризика од напуштања образовања и васпитања и др.;

- 3) стручно усавршавање запослених ради унапређивања компетенција за промовисање и развијање културе људских права, интеркултуралности, толеранције, превазилажење стереотипа и предрасуда код учесника у образовању, рад у мултикултуралној групи, односно одељењу, стварање инклузивног окружења, препознавање дискриминације и целисходно реаговање на дискриминаторно понашање;
- 4) начине информисања о правима, обавезама и одговорностима учесника у образовању у спречавању и заштити од дискриминације и дискриминаторног понашања;
- 5) облике и садржаје рада са учесницима у образовању ради превазилажења стереотипа и предрасуда, развијања свести о опасности и штетним последицама дискриминације, унапређивања толеранције и разумевања, интеркултуралности, уважавања и поштовања различитости и др.;
- 6) облике и садржаје рада са учесницима у образовању који трпе, чине или сведоче дискриминаторно понашање;
- 7) начине, облике и садржаје сарадње са родитељима, јединицом локалне самоуправе, надлежним органима, службама и др.;
- 8) начине поступања у случајевима подношења пријаве установи, односно притужбе Поверенику и кривичне пријаве надлежном органу због дискриминаторског поступања и поступања којима се вређа углед, част или достојанство личности;
- 9) начине праћења, вредновања и извештавања органа установе о остваривању и ефектима програма спречавања дискриминације и дискриминаторног понашања, а нарочито, у односу на:
 - (1) учесталост дискриминаторног понашања и број поднетих пријава, притужби, односно кривичних пријава;
 - (2) распрострањеност различитих облика дискриминације;
 - (3) број лица изложених дискриминаторном понашању;
 - (4) учесталост и број васпитно-дисциплинских поступака против ученика и дисциплинских поступака против запослених због дискриминаторног понашања;
 - (5) број и ефекте предузетих мера и активности које међу учесницима у образовању промовишу толеранцију, уважавање различитости, једнаке могућности и недискриминацију;
 - (6) степен и квалитет укључености родитеља у спречавање свих облика дискриминације и др.;
 - (7) остварене обуке стручног усавршавања за спречавање дискриминаторног понашања и потребе даљег усавршавања.

ПЛАН ПРЕВЕНТИВНИХ АКТИВНОСТИ

Опис активности:	Носиоци активности:	Време реализације:	Начин праћења реализације:
-анализа стања безбедности и мера превенције на заштити од дискриминације	Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	Август	Записик са састанка тима
-информисање ученика, запослених и родитеља о планираним активностима у циљу превенције дискриминације	Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	август-септембар	Педагошка документација
-упознавање родитеља, ученика и свих запослених са Правилником о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности - прикупљање мишљења, сугестија и предлога за превентивно деловање на све облике дискриминације	Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања директор родитељи ученици	август-септембар	Педагошка документација

-информисање свих запослених у установи, ученика и родитеља о појму, врстама и облицима дискриминације, као и са корацима (процедурама) поступања у случајевима дешавања (пријаве) дискриминаторног понашања	Тим за заштиту ученика директор родитељи ученици	август-септембар	Педагошка документација
едукација свих учесника у образовању у циљу подизања нивоасвести и осетљивости свих у установи – нулта толеранција на све облике дискриминације и дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности;	Директор школе Педагог Тим за заштиту	током школске године	записници Тима педагошка документација
-едукација ученика у превенцији насиља и дискриминације кроз све облике образовно-васпитног рада, на часовима обавезне наставе (српски језик, страни језици, историја, биологија...), изборних програма...	Тим за заштиту предметни наставници педагог ученици	током школске године	записници припреме часова фотографије

Организовање различитих активности у школи са циљем промоције позитивних образаца понашања, развијања другарства, прихватања различитости, једнакости и уважавања личности другог, развијање социо-емоционалних компетенција	Тим за заштиту наставници педагог ученици Тим Обогаћен једносменски рад	током школске године	записници сценарија радионица фотографије трибине дебате форим театар
-промовисање постигнућа ученика, њихових радова о пријатељству, толеранцији, емпатији, хуманости и другим позитивним обрасцима понашања у школском простору	Тим за заштиту Ученички парламент Вршњачки тим предметни наставници ученици	током школске године	панои у холловима и учионицама
развијање позитивне климе у школи кроз заједничке активности и дружења наставника, родитеља и ученика: уређење школе и школског дворишта, спортске игре, ликовне радионице, кувамо заједно	Тим за заштиту одељењске старешине Ученички парламент Вршњачки тим ученици родитељи	током школске године	фотографије евалуациони листићи
-промоција поштовања људских права, једнакости, поштовања различитости, равноправности, мултикултуралности кроз часове редовне наставе и ваннаставних активности (грађанско васпитање, историја, српски језик, Обогаћен једносменски рад, ЧОС...)	одељењске старешине предметни наставници ученици	током школске године	сценарија часова и радионица фотографије

сарадње са надлежним локалним институцијама (спољашња заштитна мрежа): Полицијска станица Кучево, Центар за социјални рад, Дом здравља у циљу спречавања дискриминације	директор Тим за заштиту одељењске старешине ученици представници наведених институција	током школске године	записници Тима фотографије
стално праћење стања безбедности ученика у нашој школи и предузимање мера у складу са утврђеним чињеничним стањем	Тим за заштиту директор педагог дежурни наставници предметни наставници остали запослени	током школске године	записници Тима књига дежурства
предузимање интервентних мера у случајевима сумње на дискриминацију у складу са процедурама прописаним Правилником о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности	Тим за заштиту одељењске старешине педагог директор родитељи	током школске године	Записници Тима индивидуални разговори са ученицима, запосленима и родитељима

Интервентне активности у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања

У установи се интервенише у случајевима сумње или утврђеног вређања угледа, части или достојанства личности и дискриминаторног понашања из расистичких, сексистичких, хомофобичних, ксенофобичних, исламофобичних, антисемитских, антициганистичких или других облика дискриминаторног понашања према лицу, а нарочито млађем, слабијем, са сметњама у развоју и инвалидитетом, према родном идентитету, полу, сексуалној оријентацији, раси, боји коже, верској и националној припадности, језику, имовном стању, социјалном и културном пореклу и другим и претпостављеним или стварним личним својствима.

Расизам, подразумева уверење и понашање лица или групе лица засновано на ставу да неке расе имају супериорне карактеристике у односу на друге.

Сексизам, подразумева уверење и понашање засновано на ставу да је мушки пол супериоран у односу на женски.

Хомофобија и трансфобија, подразумева страх, мржњу и нетолеранцију према ЛГБТИ лицима и према сваком понашању које је изван оквира родних улога.

Ксенофобија, подразумева интензивно и ирационално исказивање мржње према странцима.

Исламофобија, подразумева мржњу, нетрпељивост и предрасуде према исламу и муслиманима.

Антисемитизам, подразумева мржњу, нетрпељивост и предрасуде према Јеврејима, као религијској групи или нацији.

Антициганизам, подразумева посебан вид расизма усмерен према ромском народу, а идеологија је заснована на историјски потхрањеним идејама о расној надмоћности појединих народа, а који се изражава кроз насиље, говор мржње, изабљивање, стигматизацију и дискриминацију.

Аблеизам, подразумева негативне предрасуде у односу на лица са сметњама у развоју и инвалидитетом.

Родна равноправност, подразумева заштиту права лица по основу пола и рода, а родна улога – скуп очекивања заједнице у вези са понашањем лица у односу на његову полну припадност.

Интервенцију чине мере и активности којима се:

- дискриминаторно понашање или вређање угледа, части или достојанства личности зауставља,
- осигурава безбедност учесника у образовном и васпитном процесу (оних који трпе – дискриминисана лица, сведоче или чине – извршиоци дискриминације)
- смањује ризик од понављања,
- ублажавају последице за све учеснике
- прате се ефекти предузетих мера.

У установи се интервенише у случају сумње и када је утврђено дискриминаторно понашање, и то, када се оно припрема, дешава или се догодило између:

- учесника у образовању (дете–дете, ученик–ученик, одрасли–одрасли; учесник у образовању – запослени; учесник у образовању – родитељ; учесник у образовању – треће лице у установи);

- запосленог (запослени – учесник у образовању, запослени–родитељ, запослени–запослени, запослени – треће лице);
- родитеља (родитељ – учесник у образовању, родитељ–родитељ, родитељ–запослени, родитељ – треће лице);
- треће лице (треће лице – учесник у образовању, треће лице – родитељ, треће лице – запослени; треће лице – треће лице).

Директор, запослени и трећа лица имају обавезу да препознају дискриминацију, а ако је утврђена, предузму мере и активности у установи према учеснику у образовању прописане Законом. У случају дискриминаторног понашања запосленог утврђује се одговорност у дисциплинском поступку, у складу са Законом.

Одговорност родитеља за повреду законске забране дискриминације од стране његовог детета које је ученик школе утврђује се у прекршајном поступку, а на основу Закона. У случају када је родитељ извршилац дискриминације, одговорност се утврђује пред Повереником или у судском поступку, у складу са законом.

Одговорност трећег лица за повреду законске забране дискриминације утврђује се у поступку пред Повереником или у судском поступку, у складу са законом.

Начини процене ризика од дискриминаторног понашања учесника у образовању

Приликом сврставања у ниво дискриминаторног понашања учесника у образовању, место и време извршеног понашања утичу на избор врсте мере и активности које се предузимају у интервенцији.

Када се дискриминаторно понашање догоди ван простора установе, у било које време, а од стране учесника у образовању, установа предузима мере појачаног васпитног рада, без вођења васпитно-дисциплинског поступка. Уколико се дискриминаторно понашање догоди у простору установе у време образовно-васпитног рада и других активности, предузимају се мере појачаног васпитног рада, покреће, води и окончава васпитно-дисциплински поступак, у роковима и на начин утврђен Законом.

Ради предузимања одговарајућих мера и благовременог реаговања на ризике од дискриминаторног понашања учесника у образовању, уочено дискриминаторно понашање сврстава се у један од три нивоа дискриминаторног понашања, у зависности од:

1) узраст учесника у образовању

Процену тежине облика дискриминације обавља тим за заштиту, полазећи од релација: лице у односу на друго лице истог или приближног узраста; узрасно старијег лицу према млађем лицу и групе лица према лицу, односно групи лица, и то:

- (1) када је понашање учесника у образовању истог или приближног узраста (дете– дете, ученик–ученик, одрасли–одрасли), као и млађег према старијем, квалификује се као први ниво;
- (2) када се узрасно старији учесник у образовању понаша дискриминаторно према млађем лицу, квалификује се као други ниво;
- (3) када група учесника у образовању дискриминаторно понаша према лицу или другој групи, квалификује се као трећи ниво.

2) интензитет, трајање и учесталост дискриминаторног понашања

Када се дискриминаторно понашање понавља или продужено траје у односу на исто лице, односно лица са сличним или истим личним својствима (раси, боји коже, националној и верској припадности или етничком пореклу, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, генетским особеностима, здравственом стању, сметњи у развоју и инвалидитету) тим за заштиту га квалификује у следећи тежи облик дискриминације.

Поновљена дискриминација, подразумева више пута поновљено понашање лица или групе лица, односно поступање установе, њених органа или тела које је засновано на повређивању личних својстава лица или групе лица, а продужена – која се чине у дужем временском периоду према истом лицу или групи лица.

3) облик и начин дискриминаторног понашања – узнемиравање и понижавајуће поступање

Узнемиравање и понижавајуће поступање јесте изговарање речи, односно слање писаних порука или предузимање радњи према лицу или групи лица на основу којих се посредно и са сигурношћу може закључити да вређају њихово достојанство на основу личног својства, проузрокују осећај понижености, узнемирености или одбачености, шири страх или непријатељство, односно ствара понижавајуће и увредљиво окружење.

Ако узнемиравање и понижавајуће поступање удружено врши група или се оно понавља, односно дуже траје, овакво дискриминаторно понашање квалификује се као дискриминација другог нивоа.

Ако је узнемиравање и понижавајуће поступање изазвало страх или непријатељско, понижавајуће и увредљиво окружење по дискриминисано лице или је довело до искључивања или одбацивања лица или групе лица, дискриминаторно понашање квалификује се као дискриминација трећег нивоа.

4) последица дискриминаторног понашања

Када дискриминаторно понашање доводи или потенцијално може да доведе до угрожавања физичког, односно психичког здравља учесника у образовању, тим за заштиту га квалификује у следећи тежи облик дискриминације.

Уколико је у интервенцију на понашање укључена спољашња заштита (здравствена служба, установа социјалне заштите, полиција, Министарство, надлежна школска управа Министарства, јединица локалне самоуправе, Повереник, правосудни органи и др.) тим за заштиту га увек квалификује као трећи ниво дискриминације.

Покренут прекршајни или судски поступак, не утиче на предузимање интервентних мера и активности.

Тешки облици дискриминације

Тешки облици дискриминације, утврђени законом о забрани дискриминације, као што су: виктимизација, сегрегација, говор мржње, подстицање и удруживање ради вршења дискриминације, физички напад мотивисан мржњом због националне припадности, вере, пола или другог личног својства и сви други облици дискриминације који изазивају нарочито тешке последице по дискриминисано лице, односно групу, сврставају се у трећи ниво.

Виктимизација, подразумева шиканирање и малтретирање лица или групе лица која тражи заштиту од дискриминације, која је пријавила или сведочи у корист дискриминисаног лица.

Сегрегација, подразумева одвајање припадника одређене групе од других лица или група лица, а у образовању и васпитању – издвајање одређених категорија учесника у образовању у специјалне школе, посебне предшколске и школске објекте, посебне групе, одељења или подгрупе у оквиру одељења, из разлога који није у складу са Законом и посебним законом.

Узнемиравање и понижавајуће поступање учесника у образовању, као извршиоца дискриминације подразумева обраћање лицу или припадницима одређене групе лица и квалификује се као први ниво дискриминације, а говор мржње подразумева обраћање учесника у образовању најширој публици и неодређеном кругу људи, којим се подстиче дискриминација, мржња или насиље против припадника одређене групе.

Ако група учесника у образовању својим удруженим понашањем узнемирава и понижава друго лице или групу, а то понашање се понавља или траје, овај облик дискриминаторног понашања квалификује се као трећи ниво.

Уколико је физички напад мотивисан мржњом, установа предузима и активности као у случајевима насиља трећег нивоа.

ПОСТУПАЊЕ УСТАНОВЕ У СЛУЧАЈУ ДИСКРИМИНАТОРНОГ ПОНАШАЊА УЧЕСНИКА У ОБРАЗОВАЊУ

ПЛАН ИНТЕРВЕНТНИХ АКТИВНОСТИ

Активности	Начин остваривања	Носиоци	Време	Начин праћења
Проверавање сумње или откривање дискриминаторног понашања	прикупљањем информација / директно или индиректно	Тим за заштиту од насиља, злостављања, занемаривања и сви запослени	Континуирано, током целе године	Лична евиденција
Прекид насиља и смиривање учесника, смиривање ситуације при појаве дискриминације	на месту дешавања раздвојити сукобљене и по потеби пружити или обезбедити потребну помоћ	Сви запослени	У тренутку дешавања	Лична евиденција, записници са Тима
Обавештавање родитеља, одељенског старешине, стручног сарадника и директора школе	усмено/телефонским путем или писмено	Одељенски старешина, Тим, директор	Одмах по сазнању	обавештење књига дежурства записници
Подношење пријаве	Информације о дискриминаторном	Одељенски старешина, Тим, директор	Одмах по сазнању	пријава директору

директору о дискриминаторном понашању	понашању			
Консултације у вези појаве дискриминације	разговор	Одељенски старешина, дежурни наставник, стручна служба, Тим, директор, Ученички парламент	Непосредно након дешавања	Записници Тима
Појачан васпитни рад са ученицима који су извршили дискриминацију	разговор са починиоцима, разговор са ученицима који су трпили насиље или дискриминацију, разговор са ученицима сведоцима дискриминације и целим одељењем, разговор са родитељима	Педагог, одељенски старешина, родитељи, Тим	Увек када се деси насиље	Записници Тима, одељењског старешине, педагога, Извештај о појачаном васпитном раду
Израда оперативног плана заштите за ученике- ученике починиоце насиља и дискриминације и жртве	планови за сваког ученика појединачно	Тим за заштиту, одељенски старешина, педагог, директор родитељ	Код појаве дискриминаторног понашања	Оперативни план заштите
Подношење пријава надлежним органима, организацијама и службама и обавештавање Школске управе о дискриминацији	-пре подношења пријаве разговор са родитељима -писмена пријава -писмено обавештење	директор школе	-у року од 24 сата	Пријаве, евиденције Школске управе, полиције
Послови везани за процедуру када је запослени починилац дискриминације	-директор школе предузима мере према запосленом, а са дететом процедура заштите	директор школе	- када је запослени починиоц	Евиденција директора
Обавештавање полиције када је родитељ починилац дискриминације	-позивање полиције директор је дужан да одмах обавести полицију	директор секретар, дежурни наставни чланови Тима	Одмах када се насиље догоди	Пријаве, евиденције ПС

према запосленом				
Обавештавање родитеља, полиције и Центра за социјални рад о сумњи да је починилац дискриминације треће одрасло лице	-усмено и писмено обавештавање	директор школе	-одмах по сазнању	Пријаве, евиденције ПС, ЦСР, лична евиденција
Реализација друштвено- корисног и хуманитарног рада	саставни део процедура је избор ДКР у сваком конкретном случају, а његову реализацију организује и прати ОС / стручни сарадници	Одељенски старешина, чланови одељењског већа, стручни сарадници, родитељи	Према плану заштите	Друштвено корисни рад- евиденција

<https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2018/65/2/reg>

<https://pravno-informacioni-sistem.rs/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2016/22/1/reg>

Директор школе
София Миленковић

Председник Школског одбора
Милан Јовановић